

**САРАДЊА И ПРОМЕНА:
АРХИВИ, БИБЛИОТЕКЕ И МУЗЕЈИ У САД¹**

Роберт С. Мартин
Амерички институт за музејске и библиотечке услуге,
Вашингтон, САД

Сажетак

Амерички институт за музејске и библиотечке сервисе (IMLS) је независна савезна агенција која обезбеђује и примарни извор савезних уплата новца за националне библиотеке и музеје. Новчана средства која се за библиотеке обезбеђују и преко уплата државних агенција за библиотеке и преко програма Стипендије за најуспешније у држави (National Leadership Grants) ојачала су инфраструктуру библиотека за осигурање побољшаног приступа; охрабрила су иновирање и креативност; посебно су помогла јачање међусобне сарадње, као и међу библиотекама, музејима и другим институцијама за културно наслеђе. Дигитална информациона технологија радикално је утицала на начин на који сада опажамо разлике и сличности таквих институција и ослабила границе међу њима. Неколико пројеката које IMLS финансира показују упечатљиве примере ових промена у окружењима библиотека и музеја.

Кључне речи: библиотеке, музеји, архиви, сарадња, финансирање, информациона технологија, Web, промене, Амерички институт за музејске и библиотечке сервисе

**COOPERATION AND CHANGE:
ARCHIVES, LIBRARIES AND MUSEUMS IN THE UNITED STATES**

Robert S. Martin
U.S. Institute of Museum and Library Services (IMLS)
Washington, DC, USA

Abstract

The U. S. Institute of Museum and Library Services (IMLS) is an independent federal agency that serves and the primary source of federal grant support for the nation's museums and libraries. Grant funds provided to libraries through both the state library agency grants and the competitive National Leadership Grants program have strengthened the infrastructure of libraries to provide enhanced access; have encouraged innovation and creativity; and have especially fostered increasing collaborations between and among libraries, museums and other cultural heritage institutions. Digital information technology has dramatically affected the way we now perceive the differences and similarities of such institutions and have blurred the boundaries between them. Some projects funded by IMLS provide illuminating examples of these changes in the landscapes of libraries and museums.

Key words: libraries, museums, archives, cooperation, funds, information technology, Web, changes, U. S. Institute of Museum and Library Services

Амерички институт за музејске и библиотечке сервисе (IMLS) је независна савезна агенција која обезбеђује и примарни извор савезних уплата новца за националне библиотеке и музеје. IMLS даје средства музејима и библиотекама у изградњи институционалних капацитета, подржава главне библиотечке и музејске сервисе и подстиче њихово побољшавање. Од почетка свога рада IMLS је радио много на јачању улоге библиотека као установа културе; на подстицању развијање партнерства у култури, нарочито са музејима и архивима; на што већем коришћењу библиотечких зграда као локалних центара културе; и на промовисању значајне улоге библиотека у мењању културних средина.

IMLS је основан 1996. године Законом за музејске и библиотечке сервисе (Museum and Library Services Act - MLSA) који је реструктурисао постојеће савезне програме подршке за националне музеје и библиотеке. Овај закон је пренео библиотечке програме из администрације Министарства за образовање, у којем су били од њиховог почетка 1956. године по Закону о библиотечкој делатности, и припојио их самосталном Институту за музејске сервисе, који је пак отпочео са радом 1975. године по Закону за

¹ Текст др Роберта Мартина са 69. Конференцији IFLA-е, одржане 1-8 августа 2003. г. у Берлину, Немачка, објављен је на Web страни IFLA-е: www.ifla.org/IV/ifla69/prog03. Рад са истом темом био је изложен и на Међународној конференцији "Виртуелна библиотека: демократски приступ информацијама" (Virtual Library: Democratic Access to Information), одржаној од 27-31. јула 2003. у Констанци, Румунија.

музејске сервисе (Museum Services Act - MSA). Закон о библиотечким сервисима и технологији (Library Services and Technology Act - LSTA) и Закон о музејским сервисима (MSA) су поднаслови у MLSA и често их цитирају по овим поднасловима.

Ово реструктурисање проистекло је из простог сагледавања једног дела чланова Конгреса да музеји и библиотека деле заједничку мисију подршке образовању и учењу. Отуда је мисија IMLS-а изградња институционалних капацитета музеја и библиотека ради обезбеђивања извора и сервиса који подржавају особе које уче у свим старосним групама. Укратко, IMLS се посвећује стварању и одржавању нације ученика.

Средства IMLS у 2003. године укупно износе око 245 милиона долара за библиотечке програме, 29 милиона за музејске програме и 35 милиона за посебна издвајања. Највећи део финансијских средстава за библиотеке расподељује се у облику уплате државној административној агенцији за библиотеке у свакој држави. У већини држава фондови LSTA користе се на неколико значајних начина: подржавање заједничког коришћења ресурса, обезбеђивање обуке и погодности за развој кадрова и добијање дозвола за дигиталне информационе сервисе широм земље. Већи део преосталих финансијских средстава за библиотеке дистрибуира се у програм стипендирања путем конкурса који се зове Стипендије за најуспешније у држави (National Leadership Grants). Финансирају се пројекти у четири широке категорије: образовање и обука, истраживање и демонстрирање, заштита и дигитализација, као и програми модела сарадње музеја и библиотека.

Важно је нагласити да је неговање сарадње између библиотека и музеја од суштинског значаја из обавезе по статуту IMLS-а и да се одражава на нашу структуру и програме. Иако архиви нису експлицитно поменути у статутима IMLS-а, јасно је да у извођењу наших обавеза не можемо избећи укључивање архива у многе од наших кооперативних подухвата. Ово посебно важи за дигиталну арену. Статут експлицитно обавезује IMLS да у финансирању пројеката дигитализације и заштите "даје првенство пројектима који истичу координацију, избегавање дуплирања и приступ истраживача који не припадају институцији или библиотеци која предузима пројекат." [1] Из овог нужно следи да архиве укључујемо у наше шеме финансирања за пројекте дигитализације.

Данас је уобичајено сматрати музеје, библиотеке и архиве веома различитим врстама институција. Све три институције се могу сматрати културним у најширем смислу тог термина (у Европи их радије зову "институције памћења", али у САД се тај термин још није усталио). Све произилази из њихове мисије у вези са колекцијама објеката, артефаката и докумената које окупљају и о којима брину. Али оне само наизглед имају различите друштвене улоге, наизглед њима управља веома различита стручна пракса и показују различите организационе културе. Строжије преиспитивање открива, међутим, да су ове разлике више привидне а мање стварне и да су резултат конвенције и традиције а не суштинских неподударности.

Разлике између библиотека, музеја и архива нису током историје биле увек тако уочљиве и јасне. Најстарије библиотеке познате у историји били су уствари архиви. Оно што се често називало "библиотекама храма" или "библиотекама палате" биле су уствари збирке текстова (са клинастим писмом обично на плочицама) које су документовале службене верске активности храма или владине активности из судске палате. Касније су, у ствари, збирке других врста текстова називане "музејима" због тога што су зграде биле подизане у част муза. Великој Александријској библиотеци, на пример, било је у ствари дато име Музеон, храм посвећен музама. Практично, мало је разлика било између библиотеке и музеја све до раног модерног периода када је развој типографске штампе довео до драматичног повећања количине расположивих текстова откада се они издвајају из збирке објеката, а библиотека разликује од музеја. Практика одвајања службених записа од других врста докумената настала је отприлике у исто време, развијајући се из рационалне бирократизације власти.

Поента је једноставно у томе што разлика између библиотека и музеја и архива коју ми данас прихватамо као уобичајену уствари јесте питање конвенције, конвенције која је еволуирала током времена. Та конвенција је засноваана на перцепцији да библиотеке и музеји сакупљају веома различите врсте ствари. Чињеница јесте, међутим, да из једне перспективе или оквира сагледавања - једне школе мишљења - библиотеке, музеји и архиви сви сакупљају управо исте ствари. Они сви сакупљају документе.

Како је Дејвид М. Леви (David M. Levy) открио у својој скорашњој књизи "Померање садржаја екрана унапред: осмишљавање докумената у дигитално доба", наш традиционални појам "документ" повезан је са писањем и папиром. Али сада у дигиталном окружењу ми користимо реч "документ" која се односи на разне друге врсте ствари као што су текстуалне датотеке, звучне датотеке, слике, чак мултимедијалне презентације и Web стране. Стари појам документа није виши исти [2].

Леви користи базично дело Пола Отлеа (Paul Otlet), једног од оснивача документалистичке школе мишљења. 1934. г. Отле је понудио једну дефиницију идеје о документу која укључује природне објекте, артефакте, објекте као што су модели, и уметничка дела, као и уобичајни појам документа као текста. Термин "документ" коришћен је као генерички термин за означавање "информативних ствари". 1951. г. Сизан Брије (Suzanne Briet) проширује даље дефиницију документа који је "било који физички или симболички знак, заштићен или забележен, са наменом да представи, реконструише или демонстрира неки физички или појмовни феномен". Брије је чак тврдила да би се нека антилопа могла конструисати као документ. Антилопа у дивљини није документ; али кад се једном ухвати и смести у зоолошки врт, она постаје документ будући да је тако постала доказ једног феномена [3]. Користећи радове Отлеа и Брије, као и Мајкла Бакленда (Michael Buckland), Леви устврђује да је потребно да редифинишемо појам онога шта документи јесу, а потом нуди једноставну али важну дефиницију. "Они су, једноставно, ствари које причају. Они су битови материјалног света - глина, камен, животињска кожа, биљно влакно, песак - којима смо дали моћ да говоре" [4]. Када се гледа из такве перспективе, у дигиталном свету, границе између музеја, библиотеке и архива нестају.

У протекле две деценије, библиотеке, музеји и архиви су изгледа почели да користе дигиталну информациону технологију као вредан алат ради извођења главног посла који обављају. Најрадикалније коришћење ове технологије, које је почело готово пре четрдесет година, било је ради централизовања дела посла који библиотеке изводе у организовању својих колекција, и истовремено побољшавајући радикално приступ информацијама о тим колекцијама. Рад библиографских помагала трансформисао је не само процес каталогизовања библиотечких збирки, већ исто тако и приступ библиографским информацијама.

Недавно је дигитална технологија омогућила у великим размерама стварање колекција дигиталних сурогата које је поново радикално обогатило знање и приступ, библиотечким колекцијама. То је довело до посебног пажње вредног учинка на приступ јединственој грађи која се чува у ретким књигама, рукописним и специјалним колекцијама.

Архиви су такође усвојили дигиталну информациону технологију. Последњих година, са доласком формата MARC AMC за каталогизацију архивских материјала, значајно је увећан број библиографских информација о архивским материјалима. Недавни развој стандарда Кодирани архивски опис (Encoded Archival Description) за помагала за архивска претраживања увео је у нову еру приступа информацијама о архивским материјалима. И архиви су се придружили библиотекама у стварању дигиталних сурогата неких од најзначајнијих и/или популарно коришћених серија записа.

Музеји су били спорији у усвајању нове технологије, али су се недавно такође придружили тој поворци. Музејски информациони системи сада се користе за регистровање и праћење колекција. И музеји такође стварају сада не само онлајн изложбе, већ уствари дигиталне репрезентације својих колекција, укључујући и тродимензионалне објекте.

Са овим све бржим развојем збирки дигиталних сурогата доступним преко Веба, десила се трансформација у коришћењу материјала из библиотечких, архивских и музејских колекција. Људи који су такве материјале раније користили на њиховом сталном месту у одговарајућим институцијама сада их често (ако не искључиво) консултују онлајн путем. Оно што је важније, велики број појединаца који су их користили мало или их нису користили - који чак можда и нису били обавештени о њиховом постојању - сада јесу чести корисници дигиталних колекција. А ови нови корисници не брину, а чак може бити и да нису свесни, да ли су оригинални материјали у библиотеци или музеју [5]. Границе између библиотека, музеја и архива се губе.

Када идемо од физичког света ка дигиталном, дистинкције између текста и слика, објекта и артефакта као да се умањују. У дигиталном свету, сви објекти којима можемо приступити преко Веба прожети су могућношћу да говоре. Било који да је објекат у питању - текстуална датотека, звучна датотека или Веб страница - све имају могућност говора. Све носе поруку од неке важности. При конвертовању физичког у дигитални облик, ми смо му са намером дали могућност да говори.

Ово води неизбежном закључку да, у дигиталном окружењу, разлике између библиотека, музеја и архива које смо одмах прихватили као истините, уствари јесу вештачке. Ове разлике нису појмовне; оне су конвенционалне. Ако се наше разлике између библиотеке и музеја заснивају на природи материјала које оне сакупљају, ако та природа није толико различита колико смо претпостављали, тада разлике нестају. А ако се природа тих колекција суштински изменила у дигиталном окружењу, тада те разлике престају да имају смисла.

IMLS спонзорише годишњу конференцију под именом WebWise која се фокусира на пројекте дигиталних библиотека и музеја од којих многе финансира опет IMLS [6]. На многим таквим конференцијама чули смо конзистентне извештаје који указују на то да у дигиталном окружењу, библиотеке почињу да се понашају више као музеји, а да се музеји понашају више као архиви. У традиционалном недигиталном окружењу, библиотеке организују своје колекције и представљају их за коришћење приликом одговора на специфичне потребе или упите корисника. Неки корисник долази у библиотеку и пита "Шта имате о немачким импресионистима." или "Домородачки амерички ритуални објекти", или "Палеолитска протозоа".

Обрнуто, музеји традиционално организују селекције из својих колекција у предметно или тематски интерпретативне и дидактичке поставке које зовемо изложбе. (Неки музејски стручњаци их називају "окружења за учење по избору".) Корисник долази у музеј и посматра шта је особље музеја изабрало, представило и интерпретирало. Љубитељ музеја обично не би дошао у музеј и рекао "Покажите ми све слике немачких импресиониста." или "Покажите ми све ваше америчке објекте или пак "Покажите ваше домородачке америчке ритуалне објекте" или пак, "Покажите ми све ваше палеолитске протозое."

У дигиталном окружењу, ова понашања су готово сасвим другачија. Музеји по први пут могу да приказују своју читаву колекцију, каталогизовану и омеђену метаподацима, са могућношћу претраживања ради одговора на специфична интересовања и питања корисника. А библиотеке су почеле да организују одабране јединице из својих колекција у тематске презентације које причају одређену причу, и чак позивају на изложбе ових презентација.

Губљење Граница између институција за културно наслеђе даје корисно окружење за истраживање кооперативних напора. У IMLS-у верујемо да се сарадња јавља као стратегија 21. века. Она се равна онако како размишљамо о нашим заједницама као "холистичким" окружењима, као друштвеним екосистемима у којима смо део једне интегрисане целине. Врста сарадње коју желимо да охрабримо није "скрпљена" симбиоза, а сигурно није ни паразитски однос. Уместо тога она је зрело и промишљено препознавање чворишта у којима се сусрећу интерес, активност и мисија. У томе је потенцијал за стварање синергије из кооперације, за изградњу структуре у којој је целина већа од збира делова. У најбољем случају, кооперација резултира новом полетном енергијом која једној институцији удахњује живот стварајући привремена искуства која инспиришу сталну промену.

Библиотекари имају конзистентну историју сарадње. Заједничко коришћење ресурса јесте базично за праксу ове професије. Заиста, концепција заједничког коришћења лежи у правом темељу модерне библиотеке као друштвене агенције. Библиотеке су биле успостављане да би прикупљале ретке ресурсе за опште добро. Библиотеке друштва из америчког колонијалног периода проистекле су из прости чињенице да су књиге биле сувише ретке - и сувише скупе - да би било који појединац могао да обезбеди приступ свим књигама које су биле потребне. Стога су читаоци спајали своје појединачне колекције да би их заједно користили. Ова етика заједничког коришћења остала је изразито јака у пракси америчког библиотекарства све до данас.

Музејске и архивске заједнице немају исту традицију међуинституционалне сарадње и кооперације. Иако музеји често користе своје колекције приликом изложби, образовног програмирања и истраживања, оне нису нашле императив за сарадњу попут оног убедљивог за библиотеке. Све до недавно, типично за архиве је било да је мало вероватно и да вреднују такве активности.

Кооперација између библиотека, музеја и архива, стога није лака. Она изискује да се ми - као појединци и као институције - понашамо на начин који није "стандардан", на начин за који се осећа да није природан. Једна дефиниција сарадње коју сам недавно чуо јесте да је сарадња "неприродни чин, којег практикују одрасли који су у несагласју" [7]. Речник, пак, нуди следеће као дефиницију: "сарађујући издајнички, као са непријатељем који је окупирао неку земљу". Тај појам може бити у средишту неких од тешкоћа на које наилазимо покушавајући да сарађујемо. Боља дефиниција за наше сврхе је "радећи заједно у здруженом напору".

Разлике међу институцијама, међутим, могу да буду велике. Имовно стање и кадар, академско образовање стручњака, чак и сам речник којим се описују операције, могу да се прилично разликују. Карактеристике и блискост са заједницама којима оне служе могу се по много чему мењати. Могу да се разликују вредности и претпоставке мисије и службе.

Укратко, културе организација могу бити значајно различите. Ове разлике су изазови и опстају. Императив је да се такве разлике отворено признају. Током времена оне могу еволуирати у изворе синергије пре него ли несугласица. Један циљ успешне сарадње јесте осигурање да се партнерством одржава интегритет сваке институције.

IMLS је обезбедио значајан подстрек за превазилажење ових баријера и развој могућности кооперативних напора. Ненси Ален (Nancy Allen) и Лиз Бишоф (Liz Bishoff) опажају у једној скорашњој публикацији:

"Финансирањем преко IMLS-а, све већи број академских библиотека постају партнери са музејима, историјским друштвима и другим научним организацијама и организацијама за научно наслеђе. IMLS је упознао ове заједнице са финансијским подстицајима за развој заједничких пројеката и удружени рад ради изналагања нових приступа за остваривање заједничких циљева и намера у стварању бољих и приступачнијих колекција које ће задовољавати потребе друштва знања" [8].

Постоје многобројни примери таквих пројеката, које IMLS финансира директно, а и индиректно преко државних административних агенција за библиотеке коришћењем фондова из LSTA. На обим и опсег ових пројеката указује само неколико примера преко величине и различитости укључених институција, типова материјала обухваћених пројектима и матрице додатих вредности у коју се они уграђују.

ПРИМЕРИ КООПЕРАТИВНИХ ПРОЈЕКТА КОЈЕ IMLS ФИНАНСИРА

"Повезани реком: сарадња музеја, библиотека и школа за стварање образовних простора заснованих на заједници." (Connected By A River: A Collaboration of Museums, Libraries, and Schools to Create Community Based Learning Spaces). Пројекат "Повезани реком" доводи музеје, библиотеке и школе у североисточној Ајови да стварају грађу која се бави заједничким географским ентитетом који пролази кроз укључене заједнице: река Мисисипи. Партнери у пројекту су: Музеј Патнам/Образовни центар Нахант Марш (Putnam Museum/Nahant Marsh Educational center), Библиотека за образовање у напредним технологијама за заштиту животне средине (Advanced Technology Environmental Education Library - ATEEL) Колеца Заједнице Скот (Scott Community College), библиотеке које учествују са курсевима К-12, Јавна библиотека Давенпорт (Davenport Public Library), 10 школа за К-12, Обласна образовна агенција (Area Education Agency), Компанија "Акција за реку" (River Action, Inc.), уз Националну фондацију за науку (National Science Foundation) која је финансирала Центар за образовање у напредним технологијама за заштиту животне средине (Advanced Technology Environmental Education Center - АТЕЕС). Ове институције су организовале Саветодавни тим пројекта (Project Advisory Team), којег чине музејски стручњак, библиотекар, едукатор, инструкциони пројектант, експерт за информациону технологију и специјалиста за питања заштите животне средине. Тим је обезбедио институционалну приврженост и експертизу које су потребне да се осигура успех пројекта.

Тим је развио пет образовних модула за коришћење у локалним школама за К-12. Заједничка тема ових модула била је животна средина реке Мисисипи а фокусира се на следеће уже теме:

- облици живота и хабитат везани за реку,
- улога мочварног земљишта (Wetlands) у чишћењу реке,
- извори загађивања и њихови утицаји на реку,
- утицаји људских грађевинских творевина на реку (тј. уставе и насипи, бране од поплава),
- проучавање стварања, рушења и евентуалне рестаурације Nahan Marsh-а.

Пројектни тим радио је са наставницима за К-12 на разради циљева образовања, а потом и образовних докумената и наставних планова ради постизања тих циљева. Развијено је пет образовних модула у пакетима "кључ у руке" који су форматизовани за испоруку путем Веба или компактних дискова. Ови модули су били пројектовани да буду флексибилни како би се омогућило брзо интегрисање у постојеће курсеве, као и укључивање у претходне или финалне тестове, наставничка учила, студентске изворе са садржајима за учење, пописом допунских извора информација расположивих у библиотеци, и да пројекти на бази упитника буду довршени било онлајн, у музеју, или у заједници. Образовни модули представљају једно визуелно богато образовно искуство за интензивно напредовање, у брзом ритму. Ово образовно искуство обухвата видео конференције, симулације и видео усмеравање.

Десет учионица су биле изабране као мерна места за овај пројекат. Сваки од пет модула била су пробно тестирана најмање на два мерна места. Инструктори у учионицама на овим местима били су из пројектног тима и обезбеђивали детаљну повратну информацију за тим за пројектовање модула на основу својих запажања одличних и слабих страна образовног модула. Ови модули ће бити ревидирани на основу повратне информације са мерних места. Систем повратне спреге - онлајн учитељ и евалуација студента - уграђени су у пројекат образовног сајта. Ово омогућава евалуацију у току и утврђивање коришћења и ефикасности образовних модула. Пројекат инкорпорише дизајн примењеног истраживања које ће обезбеђивати доказ успешности овог модела.

"Учење о раду: говоре гласови Бруклина ("Worklore: Brooklyn Voices Speak") трогодишњи је кооперативни пројекат Бруклинске јавне библиотеке и Бруклинског историјског друштва. Пројекат ће истраживати питања рада у Бруклину као искуство бруклинских становника у 18., 19. и 20. веку. Пројекат ће дати интерактивну, путујућу изложбу која полази од колекција обе институције а фокусираће се на четири теме: Нови становници: имигрантска радна снага; Афро-Американци на раду у Бруклину; Жене на раду; и Незапосленост: суочавање са престанком послова. Овај кооперативни пројекат Одељења у Вилендорфу Бруклинске јавне библиотеке и Бруклинског историјског друштва понудиће слободне јавне програме и предавања; наставне планове за четврти, седми, осми и једанаести разред; маркетиншке и трајније документе; и Web страну Worklore за пружање онлајн приступа изложбеним текстовима, сликама, образовним материјалима и лектири, као и приповестима из прошлости и савременим усменим предањима.

Четвороделна изложба биће отворена 1. маја 2003. године и доступна у целини у Централној библиотеци (Central Library) и Пословној библиотеци (Business Library). Изложба ће потом бити сељена у секцијама до 16 библиотечких огранака током 18-месечног периода, у којима ће додатни материјали специфични за одговарајуће суседство скупљени из бруклинске колекције Бруклинске јавне библиотеке увећавати искуство. Оно ће помагати корисницима библиотека да успоставе везе између изложбених тема и богате историје својих локалних средина. Очекује се да ће 100,000 грађана видети изложбу и учествовати у програмима.

Одељак за наставнике на Web страни - која ће такође бити постављена 1. маја 2003. - концентрисаће се на широке теме везане за стандарде историје Државе Њујорк (као што су индустријализација, имиграција, велика миграција, депресија, субурбанизација и глобална економија) и обезбедиће везе за обраду ових тема за изложбу Worklore. Овим ће се снабдевати и наставници са примарним изворима преко којих ће се ове теме моћи истраживати, заједно са питањима и упутствима како се користе ови извори ефективно са студентима. Одељак за допунске изворе на Web страни понудиће библиографију и директоријум сродних Web страна. Такође ће као рубрика постојати интерактивна игрица "Можеш ли саставити крај с крајем у Бруклину у раним деведесетим годинама?" Ова игра омогућава посетиоцима Web стране да праве избор типова послова који су на располагању и последице до којих такви избори могу довести у оквирима њихове личне економске ситуације.

Онлајн историја Конектиката (Connecticut History Online - СНО) је сарадња између три институције: Историјског друштва Конектиката (Connecticut Historical Society), Истраживачког центра "Томас Џ. Дод" (Thomas J. Dodd Research Center) на Универзитету Конектиката (University of Connecticut) и Мистична лука (Mystic Seaport), Музеј Америке и мора (Museum of America and the Sea). Историјско друштво Конектиката поседује 239,000 фотографија, штампаних производа и цртежа који представљају људе, места и догађаје Конектиката. Истраживачки центар "Томас Џ. Дод" поседује више од милион фотографија изразито посвећених бизнису Конектиката, градовима, железничким станицама, неговатељству и образовању. Мистична лука има под својим окриљем највећу светску колекцију фотографија везаних за море која броји више од милион слика. Онлајн историја Конектиката црпи своје јединице из блага у ове три колекције.

Онлајн историја Конектиката је највећа колекција историјских слика Конектиката на Web-у, која нуди око 14,000 фотографија, цртежа и штампе који осликавају друштвени, образовни, политички, грађански и културни живот од 1800. до 1950. године. Служи као база података за наставнике и студенте у разредима од 7 до 12 и инспирише их да сврсисходно користе примарну грађу.

Онлајн историја Конектиката намењена је првенствено као ресурс за учионицу, и највећи део обуке студената ће у њима обавити наставници. Студенти имају приступ плановима лекција, приручницима, саветима за претраживање који им помажу да развију вештине у истраживању. Иако је савршено прилагођена да подржава историјску причу, Онлајн историја Конектиката не испоручује такву причу: она пре омогућава приступ сировој грађи за склапање неке синтезе и/или подржава ону која може доћи из неког уџбеника, учионице или другог извора. Поред тога, као репозиторијум визуелне историјске грађе, везане специфично за Конектикат, Онлајн историја Конектиката може проширити и продубити разумевање прошлости и догађаја, трендове и теме обојити лично и локално. Грађа која је у Онлајн историји Конектиката расположива, окружена је богатом матрицом тумачења и дидактичког материјала који неизмерно богате саме слике. Постоје три основна начина приступа материјалима у Онлајн историји Конектиката: Претраживање, Путовање и Учионица.

При Претраживању је приступ сликама побољшан моћном машином за претраживање која протрчава кроз богату базу метаподатака за сваку слику и проналази све оне које су релевантне за специфични упит. Функција прегледања омогућава кориснику да испитује слике по предмету, наслову и

аутору. Географски локатор омогућује приступ преко мапе државе по којој се могу притиском пронаћи слике релевантне за специфичне географске локације и места.

Путовања уводе корисника у специфична осветљавања колекције, њиховим преношењем преко слика везаних за специфичну тему и обезбеђивањем ознака које воде даље истраживање предмета. Учионица пружа сугестије и интерпретације погодне за коришћење Онлајн историје Конектиката у учионицама средњих и виших школа.

Мичигенска е-библиотека (The Michigan eLibrary - MeL) је, за корисника веома погодан и дневно приступачан 24 часа, скуп извора информација које пружа Библиотека Мичигена, која је државна административна агенција за библиотеке у Мичигену. На располагању становницима Мичигена било где у тој држави, ова служба је добила име "MeL" по свом акрониму. За њу се често наводи да је "највећи, у свако време, на сваком месту, информациони пролаз за одабране ресурсе на Интернету, за стотине часописа и новина у пуном тексту и преко 100.000 електронских књига". Фраза "у свако време, на сваком месту" је добила ново значење у 2002. години када је становницима Мичигена била понуђена опција приступа базама података MeL од куће или са посла уношењем само броја возачке дозволе или идентификационог броја. Ова виртуелна библиотека укључује следеће сегменте:

- MeL Интернет (MeL Internet): "Најбоље са Интернета" које одабирају библиотекари.
- MeL Електронске књиге и часописи (MeL Electronic Books and Magazines): комерцијални извори на које се претплаћује, као што је то случај са базама података FirstSearch и Gale. Библиотека LearnATest (главни извор материјала за припрему тестова и интерактивних практичних испита) додата је MeL-у коришћењем фондова које дистрибуира Министарство за образовање САД.
- MeL позајмна библиотека (MeL Lending Library): књиге и други извори библиотека Мичигена за становнике Мичигена.
- MeL архиви (MeL Archives): локални мичигенски извори дигитализовани и на располагању преко Web-a.

Значајни делови MeL-а финансирани су подршком државе Мичиген из LSTA, али и фондови из других извора, који укључују и издвајања државних средстава, отплатили су такође значајне деонице трошкова MeL-а. Управо су средства из LSTA коришћена за претплате широм земље на базе података FirstSearch и Gale. Библиотека Мичигена ради на развоју виртуелне библиотеке као порталу који ће омогућити корисницима да претражују било коју или све од ових компонената и да пронађу материјале без обзира где се информација налази.

Укратко, MeL је изванредан пример како државе користе годишња средства из државних административних агенција за библиотеке ради подршке развоју кооперативних приступа за задовољавање потреба њихових корисника.

Други изванредни пример јесте Програм дигитализације у Колораду (сада Алијанса за дигитализацију у Колораду (Colorado Digitization Alliance)). Било је много извештаја о том широм земље изванредно успешном кооперативном пројекту за дигитализацију јединствених извора који се чувају у низу библиотека (академских и јавних), архива, музеја и локалним историјским друштвима [9]. Пројекат је започет са подршком LSTA нижег нивоа из Државне библиотеке у Колораду (Colorado State Library), а потом је финансиран из програма Стипендије за најуспешније у држави (National Leadership Grant) из IMLS у категорији Дигитализација или Заштита.

ЗАКЉУЧАК

Институт за музејске и библиотечке услуге одиграо је значајну улогу у САД за подстицање сарадње између музеја, библиотека, архива и других институција за културно наслеђе. Иако таква сарадња обухвата широко поље подухвата који укључују и традиционалне образовне програме и ваннаставне активности, она је највидљивија и можда најзначајнија - на дигиталном попришту. IMLS је веома поносан на рад којим се постојећи ресурси стављају на располагање широј јавности чему и служе ови кооперативни дигитални пројекти. Ове активности су много допринеле ширењу улоге библиотека као институција културе, умрежавању партнерстава у култури, нарочито са музејима и архивама, све ширем коришћењу библиотечких зграда као центара културе заједница, као и промоцији важне улоге библиотека у променама културних окружења.

БЕЛЕШКЕ

[1] 20 USC 9162.

[2] David M. Levy, *Scrolling Forward: Making Sense of Documents in the Digital Age* (New York: Arcade, 2001).

[3] Suzanne Briet, *Qu'est-ce que la documentation?* See Ronald E. Day and Laurent Martinet's commentary and translation at <http://www.lisp.wayne.edu/~ai2398/briet.htm>.

[4] Levy, *Scrolling Forward*, p. 23.

[5] For another more extensive view of the relationship between museums and libraries in the digital age, see W. Boyd Rayward, "Electronic Information And The Functional Integration of Libraries, Museums and Archives," in: Edward Higgs, ed., *History and Electronic Artefacts*. (Oxford: Oxford University Press, 1998), 207-224 (available at <http://alexia.lis.uiuc.edu/~wrayward/museumslibs.html>).

[6] For links to information about these conferences see <http://www.ims.gov/pubs/conferences.htm>. The proceedings of the conferences have been published in *First Monday* (<http://firstmonday.org/>).

[7] Max Evans, oral presentation at the 2002 Web Wise Conference, Johns Hopkins University, March 21, 2002.

[8] Nancy Allen and Liz Bishoff, "Collaborative Digitization: Libraries and Museums Working Together," *Advances in Librarianship* 26 (2002): 57.

[9] See for example Allen and Bischoff, "Collaborative Digitization (2002); Nancy Allen, "Collaboration Through the Colorado Digitization Project," *First Monday* 5 (2000):6 (http://firstmonday.org/issues/issue5_6/allen/index.html); Liz Bishoff, "Interoperability and Standards in a Museum/Library Collaborative: The Colorado Digitization Project," *First Monday* 5 (2000):6 (http://firstmonday.org/issues/issue5_6/bishoff/index.html). The Alliance's web site at see <http://www.cdphheritage.org/> provides extensive information.

ПРЕВОД БЕЛЕШКИ [5] и [9]

[5] За неки други обухватнији поглед на однос између музеја и библиотека и дигиталном добу видети W. Boyd Rayward-ов текст "Електронске информације и функционална интеграција библиотека, музеја и архива" у: Edward Higgs, уредник, *Историја и електронски артефакти*. (Oxford: Oxford University Press, 1998), 207-224 (расположиви на <http://alexia.lis.uiuc.edu/~wrayward/museumslibs.html>).

[9] Видети на пример: Allen and Bischoff, "Collaborative Digitization (2002); Nancy Allen, "Collaboration Through the Colorado Digitization Project," *First Monday* 5 (2000):6 (http://firstmonday.org/issues/issue5_6/allen/index.html); Liz Bishoff, "Interoperability and Standards in a Museum/Library Collaborative: The Colorado Digitization Project," *First Monday* 5 (2000):6 (http://firstmonday.org/issues/issue5_6/bishoff/index.html). Web сајт ове Алијансе на страни <http://www.cdphheritage.org/> обезбеђује мноштво информација.

Текст превела мр Милена Матић, Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", Београд.